

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

5 Si perjurare cogis, perjurus haberis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

¶ Non est peccatum. In originali est, non audeo dicere non esse peccatum. Sed ob casum non est mutatum.

C. VII. ¶ Usq. ad exitum vite non communicet, qui alios ad perjurium trahit.

Item ex concilio Marisconensi l. c. 27.

III. ¶ Si quis convictus fuerit alios ad falsa i testimonia, vel perjuriam attraxisse, vel quacunque corruptione sollicitasse, ipse quidem usq. ad exitum vite non communicet: ii vero, qui ei in perjurio consensisse probantur, postea ab omni testimonio sunt removendi b. & secundum legem infamia notabuntur.

¶ Falsa. In concilio ipso Marisconensi (rescripta enim est citatio ex manuscriptis, cum antea citaretur Moguntinense) legitur, falsum testimonium vel perjurium.

2 pars. Item, qui audit aliquem falsum jurare, & tacet, delinquit.

C. VIII. ¶ Cui sit iudicandum falsum, quod ab aliquo juratur.

Unde Augustinus ait in questionibus Levitici c. 9. ad c. 5. [Anima que audivit vocem jurantis falsum, &c.]

Hoc d. videtur dicere, peccare hominem, quo audiente jurat aliquis falsum, & scit eum falsum jurare, & tacet. Tunc autem scit, si ei rei, de qua juratur, testis fuit, aut vidit, aut conscius fuit, id est, aliquo modo cognovit, aut oculis suis conspexit, aut ipse, qui jurat, illi indicavit. Ita enim potuit esse conscius. Sed inter timorem huius peccati, & timorem proditoris hominum non parva existit & plerumque tentatio. Possimus enim paratum ad perjurium admonendo, vel prohibendo a tam gravi peccato revocare: sed si non audierit, & coram nobis de re, quam novimus, falsum juraverit, utrum prodendus sit, si proditus etiam periculum mortis incurrat, difficillima questio est. Sed quia non expressit, cui hoc iudicandum sit, utrum illi, cui juratur, an sacerdoti cuiquam s. qui non solum eum persequi non potest irrogando supplicium, sed etiam orare pro illo potest; videtur mihi, quod se homo solvat a peccati vinculo, si g. indicat talibus, qui magis possunt prodesse, quam obesse perjurio, sive ad corrigendum, sive ad Deum obillo placandum; si & ipse confessionis adhibeat disciplinam.

Si ergo iste, ut supra dictum est, qui audit falsum jurare, & tacet, delinquit; multo magis ille reus est, qui ad peccatum aliquem compellit.

3 pars. Quiritur de eo, qui verborum calliditate se circumvenire putat illum, cui iuramentum adfert, an sit reus perjurii, nisi servaverit, quod iurasse creditur.

C. IX. ¶ De eo qui calliditate verborum jurat.

De hoc in scribit illud oris sententiarum lib. 2. cap. 31.

¶ Vacunque h. arte verborum quisque juret, Deus tamen, qui conscientie testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit. Dupliciter autem reus fit, quia i. & Dei nomen in vanum assumit, & proximum dolo capit.

C. X. ¶ Perjurus est qui super lapidem falsum jurat.

Item ex sermone sancti Augustini trigesimo, de verbis Apostoli.

¶ Ecce & dico charitati vestre, & qui super l. lapidem falsum jurat, perjurus est. Unde hoc dico? quia multi & in hoc falluntur, & putant, quia nihil est, per

a Burch. l. 16. c. 8. Ivo p. 12. c. 26. b al. prohibendi. c Glossa ordin. initio c. quinti Levit. d Pann. l. 3. c. 29. & 109. e alex. riter. f vel cuiquam orig. & Ivo. g al. etiam. h Sent. 3. dist. 39. Anf. l. 11. c. 76. Polyc. l. 6. tit. 12. Burch. l. 12. c. 10. Ivo part. 12. c. 36. & 67. Pann. l. 3. c. 112. i al. qui. k Ivo p. 12. c. 24. Pann. l. 3. c. 516. l per. i vera lectio.

quod jurant, non se crimine tenent perjurii. Procius peccatus es, quia per id, quod sanctum non i. putas, falsum iuras. Si tu i. illud sanctum non putas, sanctum puta. tui iuras. Non enim quando iuras, tibi iuras, aut lapidem iuras, sed proximo iuras. Homini iuras ante lapidem, sed nunquid non ante Deum? non te audit lapis loquentem: sed punit te Deus fallentem.

¶ Non putas. Sic etiam Ivo. In originali est sine negatione, & forte legendum, putat.

¶ Si tu illud. In edicibus Augustini impressis, & in Vaticano legitur, sed ego illud sanctum non puto. In altero vero etiam Vaticano, & apud Ivonem, sed ego illum sanctum non puto.

¶ Puta. Sic in codicibus impressis B. Augustini: sed in Vaticano, & apud Ivonem, & Panormitano, & in aliquis scriptis Gratiani exemplaribus, putat.

C. XI. ¶ Apud Deum verba nostra non exor, sed ex cor de procedant.

Sed obicitur illud Gregorii 26. libro moralium, c. 7.

HUMANAE aures verba nostra talia iudicant, qualia sonant. Divina vero iudicia, talia ea audiunt, qualia ex intimis proferturunt a. ¶ Certe noverit ille, qui intentionem & voluntatem alterius variis explicat verbis: quia non debet aliquis verba considerare, sed voluntatem & intentionem: quia non debet intentio verbis de servire, sed verba intentioni.

Si ergo divina iudicia verba nostra talia scribunt, qualia ex intimis proferturunt, si intentio non debet servare verba, sed verba intentioni; patet, quod Deus non accipit sic iuramentum, sicut illi cui iuratur: sed potius, sicut qui iurat, intelligit; cum recipit non ex intimis, sed ex his quae proferturunt verba, verba nostra sonant.

¶ Item obicitur, qui iurat super lapidem, putat se iurare super sacrosancta Evangelia, perinde tenetur, ac si super Evangelia posuerit: licet ille cui iurat, idem super lapidem illum iurare sciat, sed non servando quod promittit, reatu perjurii tenetur. ¶ Item obicitur de crucibus, qui credunt se iurare obediuntur consubstantiam in omnibus, quae sibi imperata fuerint pro honore sua. crucis: sed vero obedientiam recusantes, reatu perjurii ilaqueantur, supponit breve iuramentum, in quo aliud continetur, quam se iuramentum adferuntur; videlicet ne Padum in Nilum convertant, vel aliqui d. h. modi faciant.

Si ergo contra hoc, quod se iurasse crediderunt, consubstantiam sui obedientiam denegarent, nunquid secundum intentionem recipiant; an potius secundum intentionem iuranti iuramentum Deus illud accipere? ¶ Item, si innocenti ad adultum, vel facto impetrato, innocentiam suam vellet afferere, iuraret autem ab obiectis sic esse incommuni, sicut in brevi illo continetur, quod tribus suis se scripsisse arbitratur, committatur autem in illo loca reus esse obiectorum, nunquid a Domini perjurio reputatur? an nunquid poterit argui se iurasse, adulterris, cui facti matrem occurrisset? Non.

C. XII. ¶ Inter iuramentum, & locutionem factum nulla debet esse distantia.

Hinc etiam Chromatius i in caps. Mathae.

Iuramenti haec causa est, quia omnis, qui iurat, ad hoc iurat, ut quod verum est, eloquatur. Et ideo Dominus inter iuramentum, & loquens nostram, nullam esse distantiam: quia sicut in iuramento nullam convenit esse perfidiam; ita quoque in verbis nostris nullam debet esse mendaciam: quia utrumque & perjurium & mendacium divini iudicii poena damnatur, dicente scriptura: b. [Os, quod mentitur, occidit animam.] Quisquis ergo verum loquitur, iurat; quia scriptum est: [Testis fidelis non mentitur.]

¶ Chromatius. Antea citabatur, Chrysothomus: sed erroris occasionem dederat similitudo primarum litterarum.

¶ Chromatius. Antea citabatur, Chrysothomus: sed erroris occasionem dederat similitudo primarum litterarum.

a Hucusq. B. Greg. eo loco. b Sap. 1. c. Priva. 4. C. XIII.

C. XIII. ¶ Antequam aliquis iuret, pejerat, si contra conscientiam jurare parat.

Item a.

¶ Vi pejerare paratus est, antequam iuret, jam perjurus esse videtur: quia Deus non ex operibus iudicat, sed ex cogitationibus, & ex corde.

Ex his similibus colligitur, quod iuramenta secundum intentionem profecti, non recipientis, à Deo iudicantur. Quomodo ergo secundum iudicium quocumque arte verborum quis iurat, Deus sic accipit, sicut ille cui iuratur, intelligit? Sed sicut aliud est, callida arte verborum iurare, aliud simpliciter intentionem suam iurando enuntiare: sic aliud est simpliciter iuramentum factum recipere, aliud recipiendo calliditate uti: quia sic quisquam apud Deum non iurare aliquid ledere; sic nec prater ejus intentionem vult qui aliquid subvenire. Deus autem dupliciter aspernatur simpliciter intentionem utriusque considerat: & tam ex parte recipientis, quàm ex parte præstantis verborum artem aspernatur & odit.

¶ Pars. De aetate vero iuramentum queritur, quæ aetate quisq; ad iurandum debet cogi. De quo in primo libro capitularium, c. 5, sic invenitur definitum.

C. XIV. ¶ Ante rationabiles annos, aliqui non coguntur iurare.

¶ Parvuli, b qui sine rationabili aetate sunt, non coguntur iurare, sicut i Gunebodigni faciunt. Et qui semel perjuratus fuerit, nec testis sit post hoc, nec ad sacramentum accedat, nec in sua causa, vel alterius jurator existat.

¶ Sicut Gunebodigni faciunt] Adiana isthac sunt ex originali.

C. XV. ¶ Ante quatuordecim annos nullus iurare cogatur.

Item ex concilio Eliberitano.

¶ Veni ante annos quatuordecim non coguntur iurare. Puella quoque, si in puerilitate sita in domo patris, illo nesciente, iuramento se constrinxerit, & patrem suum audierit, statim contradixerit, vota ejus, & iuramenta irrita erunt, & facilius emendabitur.

Bartholomæus hoc citat ex concilio Hibernensi: ut alia, quæ concilio Eliberitano tribuuntur.

C. XVI. ¶ De eodem, & ut à juniori iuramenta præstantur.

Item Cornelius Papa.

¶ Honestum & etiam videtur, ut qui in sanctis audent iurare, hoc se junus faciat, cum omni honestate & timore Dei, & ut pueri ante annos quatuordecim non cogantur iurare.

Quæretiam collectores citant ex decretis Concilii Papa. Extat in libro 1.º capitulo. c. 69. nonnullis præterea verbis interjectis. Et vide referri primam hujus capituli partem Ivo c. 33.

C. XVII. ¶ Quibus temporibus iurare prohibetur.

Unde in concilio apud sanctum Medardum habito.

¶ Decretis sanctæ synodus, ut à Septuagesima usq; in octavam Pasche, & ab adventu Domini usq; in octavam Epiphaniæ, nec non & in jejuniis Quatuor temporū, & in Litanis majoribus, & in diebus Dominicis, & in diebus Rogationum (nisi de concordia & pacificatione) nullus super sacra Evangelia iurare præsumat.

¶ Pars. De g. forma vero fidelitatis, & quid quisq; debeat Dominis, vel ecclesiis, sic invocatur in epist. Fulberti Episcopi.

a. al. Item b. Ivo part. 12. c. 23. Pann. l. 8. c. 103. c. Burch. lib. 12. c. 10. Ivo part. 12. c. 31. Pann. l. 8. c. 104. & 105. d. Capitul. l. 1. cap. 8. Burch. lib. 12. c. 112. Ivo part. 12. cap. 69. & 53. e. al. habet. f. Pann. l. 8. cap. 100. Cap. præcedente. Simile quiddam in schedis Capitularium & Gallia misit, Burch. l. 2. c. 20. g. In iustis feudorum, lib. 2. tit. 6.

C. XVIII. ¶ Quæ in fidelitate sunt observanda.

¶ DE a forma fidelitatis aliquid scribere monitus, hæc vobis, quæ sequuntur, breviter, ex librorum auctoritate notavi. Qui domino suo fidelitatem jurat, ista se semper in memoria debet habere; incolume, tutum, honestum, utile, facile, possibile. Incolume videlicet, ne sit in damnum domino suo de corpore suo. Tutum, ne sit ei damnum de secreto suo, vel de munitionibus, per quas tutus esse potest. Honestum, ne sit ei in damnum de sua iustitia, vel de aliis causis, quæ ad honestatem ejus pertinere videntur. Utile, ne sit ei in damnum de suis possessionibus. Facile vel possibile, ne id bonum, quod dominus suus facere leviter poterat, faciat ei difficile; neve id quod possibile erat, reddat ei impossibile. Ut fidelis hæc novicenta caveat iustum est. Sed i quia non sufficit abstinere à malo, nisi fiat id, quod bonum est, restat, ut in eisdem sex prædictis consilium & auxilium domino suo fideliter præstet, si beneficio dignus videri vult, & salvus esse de fidelitate, quam juravit. Dominus quoque fidelis suo in his omnibus vicem reddere debet. Quod si non fecerit, merito censetur maleficus: sicut ille, qui in eorum prævaricatione, vel faciundo, vel consentiundo deprehensus fuerit perfidus & perjurus.

¶ Epistola hæc Fulberti missa est à Gallia, descripta ex vetusto codice ecclesie Bellouacensi: cujus hic est titulus, Glorioso duci Aquitanorum VV. Eulbertus Carnotensis Episcopus orationis suffragium.

¶ Sed quia non sufficit] In ipsa epistola legitur: Sed non ideo castamentum meretur: non ei sufficit. Apud Ivoem vero, Sed non ideo castamentum b meretur. Non enim sufficit, &c.

¶ Qui in eorum] In epistola legitur, si mox prævaricatione: apud Ivoem, si in eorum prævaricatione: In Pannormia verò ut apud Gratianum.

C. XIX. ¶ De eodem. Augustinus.

¶ Si qui laicus iuramentum violando profanat, Regi & domino suo jurat, & postea perverse & dolose ejus regnum tractaverit, & in mortem ipsius aliquo machinamento insidiatus, quia sacrilegium peragit, in Christum Domini manum mittens, anathema sit: nisi per dignam poenitentiam satisfactionem emendaverit, sicut constitutum à sancta synodo est. id est, saculum relinquat, arma deponat, in monasterium eat, & poeniteat omnibus diebus vite suæ: verumtamen communionem in exitu vite suæ cum Eucharistia percipiat. Episcopus vero, Presbyter, Diaconus, si hoc crimen commiserit, degradetur.

¶ Caput hoc in melioribus Gratiani codicibus non habetur. Bartholomæus & Ivo citant ex dictis Augustini. Simile autem habetur in concilio Toletano 18. c. 8. ex Hispania missa.

¶ Pars. Ut itaq; ex præmissis apparet, mendacium nec simpliciter sermone debet præferri, nec iuramento firmari. Mendacium autem non solum in verbis, sed etiam in simulatis operibus esse probatur.

C. XX. ¶ Mentitur, qui professionem suam operibus non ostendit. Unde Ambrosius ait in sermone habito in Dominicos de Abraham.

¶ Initium hujus sermonis est, Scitote fratres.

¶ Cavete à fratres mendacium, quia omnes qui amant mendacium, filii sunt diaboli. & infra. ¶ Non solum in falsis verbis, sed etiam in simulatis operibus mendacium est. Mendacium namque est Christianum se dicere, & opera Christi non facere. Mendacium.

a. Ivo part. 12. cap. 76. Pann. l. 8. c. 122. b. al. iuramentum. c. Anselm. l. 1. c. 74. Polygl. l. 6. tit. 11. Burch. l. 12. c. 21. Ivo part. 12. cap. 76. d. Pann. l. 8. c. 127.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

cium est, Episcopum sacerdotem vel clericum se profiteri, & contraria huic ordini operari.
 ¶ **Diaboli**] In cedite Vaticano, ubi hic sermo habetur, sequitur hac, quia non solum mendax est, sed etiam & pater, & inventor ipsius mendacii est. Omnis enim simulario, & omnis duplicitas mendacium est. Ergo non solum, &c.

C. XXI. ¶ Quoties sermo malus de ore nostro procedat.
 Item Hieronymus in c. 4. epist. ad Ephesios.

¶ **Q**uoties verò loquimur, aut non in tempore, aut in opportuno loco, aut non convenit audientibus, ut toties sermo malus procedit de ore nostro ad destructionem eorum qui audiunt. Confidemus itaque quid loquamur: quia pro omni otioso verbo reddituri sumus rationem in die iudicii.

7 pars. Iuramentum verò clericus laico prestare non debet.
 C. XXII. ¶ Cuiquam laico clericus nihil iurare praesumat.

Unde in Rhemenfi concilio legitur.

¶ **N**ullus a ex ecclesiastico ordine cuiquam laico quidquam super sacrosancta Evangelia iurare praesumat: sed simpliciter cum veritate & puritate dicat, est, non, non. Sed si est aliquid, quod sibi obijciatur, prout iudicaverint, qui eiusdem ordinis sunt, aut corrigatur, aut expurgetur.

¶ **Obijciatur**] Apud Burhardum & Ivonem sequitur, ad Episcopum, in cuius territorio est, deferatur; & iuxta id, quod illi, qui eiusdem sunt ordinis, dijudicaverint, aut corrigatur, aut expurgetur.

¶ **Episcopi similiter clericus iuramentum prestare non debet, nisi forte in, cui ecclesia provocationem committit.**
 C. XXIII. ¶ Decodem.

Unde Urbanus II. ait.

¶ **N**ullus b Episcopus clericos suos, nisi forte quibus ecclesiasticarum rerum dispensatio commissa fuerit, sibi iurare compellat.

¶ **In aliquot veteris exemplaribus finis huius causae est in vers. expurgetur, abijci autem haec verba, & sequens caput, nullus. In uno autem non modo ista habentur, sed etiam caput primum de iuramento calumnias, & constituto nova Henrica.**

CAUSA XXIII.

¶ **V**idam Episcopos cum plebe sibi commissa in haeresim lapsi sunt, circumadiocentes catholici: minui & cruciatibus ad haeresim compellere coeperunt: quo comperto, Apostolicis catholicis Episcopis circumadiacentium regionum, qui ab Imperatore civilem iurisdictionem acceperant, imperavit, ut catholicos ab haereticis defenderent, & quibus modis possent, eos ad fidei veritatem redeire compellerent. Episcopi haec mandata Apostolicis c. recipientes, convocati militibus, aperte, & per insidias contra haereticos pugnare coeperunt. Tandem nonnulli eorum neci traditi, alii, rebus suis ecclesiasticis, expositi, alii carcere, & ergastulo reclusi, ad unitatem catholicae fidei coacti redierunt.

- 1 Hic primum quaritur, an milite peccatum sit.
- 2 Secundo, quod bellum sit iustum, & quomodo à filijs Israel iusta bella gerebantur.
- 3 Tertio, an in iustis sociorum armis sit propulsanda.
- 4 Quarto, an vindicta sit inferenda.
- 5 Quinto, an sit peccatum iudici, vel ministro reos occidere.
- 6 Sexto, an mali sint cogendi ad bonum.
- 7 Septimo, an haeretici sui & ecclesiae rebus sint expoliandi, & qui possidet ab haeretico ablatas, an dicatur possidere aliena.
- 8 Octavo, an Episcopi, vel quibuslibet clericis sua liceat auctoritate, vel Apostolice, vel à Imperatoris praescripto arma movere.

a Burh. l. 2. c. 188. Ivon p. 6. c. 232. Pann. l. 5. c. 11. b Extr. de iur. c. nullus. c. al. Apostolica. d. al. sine Imperatoris.

QVAESTIO I.

¶ **Q**uid militare alienum videatur ab Evangelica disciplina, hinc videtur posse probari, quia omnis militia vel ob injuriam propulsandam, vel propter vindictam inferendam est instituta: injuria autem vel à propria persona, vel à socio repellitur, quod utrumque Evangelica lege prohibetur. Cuiusmodi dicitur: a [Si quis te percussit in unam maxillam, probe ei & alteram] & iterum: [Qui angariaverit te mille passus, vada cum eo duo milia.] Item cum Apostolus dicat: b. [Non vos defendentes, charissimi, sed date locum ira:] quid aliud prohibetur, quam propria persona injuriam repellere? ¶ Item, cum Petrus gladio magistrum descendente, Christus dixerit: c [Convertite gladium tuum in vaginam: an putas quia non possum rogare patrem meum, & exhibebit mihi plus quam duodecim legiones Angelorum] denique sicut de B. Andraea legitur d, cum fieret concussus popularum, ut de manibus iniqui iudicis eum eriperent, & ab ipsius mortis illum defenderent, ipse contra & exemplo & verborum suorum docens, rogabat eos non suum martyrium impedire: quod aliud monetur, quam sicut propriis, ita & factorum iniurias patienter tolerare, nec ad arma concurrere, sed eorum exemplo ad similia ferenda animum preparare? ¶ Item, cum in proverbij 1. dicitur: e [Misi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus] Item, cum in Evangelio dicitur f [Nolite iudicare, & non iudicabimini.] Item, g cum paterfamilias dicit servi voluntibus colligere zizania: [Mite utraque crescere usque ad messem; & tunc dicam messoribus, colligite zizania, & alligate in fasciculis ad comburendum.] ¶ Item cum Rex ille, qui impietas fecerat filios suos, missi exercitibus suis, angelorum videlicet, dicitur perditurus homicidas Prophetarum, & Apostolorum, qui vocati ad nuptias venire contempserunt credendo: item cum Paulus Apostolus dicat in epistola ad Romanos: h [Nolite iudicare invicem.] Item: [In qui es, qui iudicas alienum servum à suo Domino fiat, aut cadit. Si te opprimitis, sive morimur, Domini sumus. In hoc enim Christus mortuus est, & resurrexit, ut & vivorum, & mortuorum dominatio.] In his omnibus quid aliud praecipitur, quam ut vindicta delinquentium deum referretur exanimi? Cum ergo, ut supra dicitur, militia videatur instituta vel ob injuriam propulsandam, vel ad vindictam inferendam, utrumque autem lege Evangelica prohibetur, apparet, quod militare peccatum est.

¶ **In proverbis**] Sententia, illa saepe quidem pro loco usurpatur: sed non habetur in libro Proverborum. Affertur à B. Paulo ad Rom. cap. 12. (conjunctè cum alia sententia ex c. xi. Proverb. & ad Hebraeos 10. Deut. c. 32.) In Cantico, sic scriptum est. Mea est ultio, & ego retribuam.

C. I. ¶ Bella carnalia bellorum spiritualium figuram gerunt.
 Hinc etiam Gregorius ait i.

¶ **N**isi bella ista carnalia figuram bellorum spiritualium gererent, nunquam, ut opinor, Iudaeorum historiarum libri discipulis Christi, qui venit pacem docere, legendi in ecclesiis fuissent ab Apostolis traditi. Quod enim eis bellorum proficeret ista descriptio, quibus dicitur ab Iesu: [Pacem & meam do vobis, pacem meam relinquo vobis?] & quibus per Apostolum i jubetur & dicitur: [Non vosmetipsos vindicantes, sed magis injuriam accipite, & magis fraudem patimini?] Unde denique sciens, Apostolus nulla nobis jam ultra bella esse carnaliter peragenda, sed animae certamina contra spirituales adversarios desudanda, velut magister militum, praecipit dat militibus Christi, dicens: [Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus astutias diaboli.]

a Matth. 5. b Roman. 12. c Matth. 26. d In martyrii epist. e Deutorum 32. Roman. 12. f Matth. 7. g Matth. 13. h Roman. 12. i Origenes homilia 15. super Iosue. k Iuan. 14. l 1. Corinth. 6.